

JD 1531
C. 2

STADS- EN DORPSGEZICHTEN EX ARTIKEL 20 VAN DE MONUMENTENWET

17-11-72

BROEK (gemeente Mierlo).

Toelichting

Het te beschermen dorpsgezicht omvat het op bijgevoegde kaart (Rijksdienst voor de Monumentenzorg, tek. nr. 140) door een stippellijn omgrensde gebied.

Het gehucht Broek behoort tot een nederzettingstype, dat eens in grote getale voorkwam op de zandgronden van Brabant, doch dat thans door velerlei oorzaken vrijwel is verdwenen.

Het behoort tot een nederzettingstype dat met de naam "plaatse met langrepelakker" wordt aangeduid. Nederzettingen van dit type liggen in de buurt van een beek (hier de Ruchense loop) en worden gevormd door een reeks boerderijen rondom een driehoekige ruimte die vanouds "Plaatse" heet.

Niet alleen de zeldzaamheid van het type, maar vooral ook de gaafheid waarin het bewaard is gebleven wettigt een bescherming als bedoeld in artikel 20 van de Monumentenwet.

Deze gaafheid blijkt ondermeer uit een vergelijking van de huidige toestand met die van 1832, een tijdstip waarop dit gebied voor het eerst exact in kaart is gebracht. Deze vergelijking toont op overtuigende wijze aan dat het omliggende gebied, wat de bebouwing en de structuur betreft sedert de eerste helft van de 19de eeuw nauwelijks wijzigingen heeft ondergaan. Bedenkt men hierbij, dat eerst na de industriële revolutie in het midden van de 19de eeuw ingrijpende structurele veranderingen hebben plaatsgevonden, dan mag men veronderstellen dat de toestand van 1832 een beeld weergeeft van belangrijk oudere datum.

Alhoewel nog vele vragen met betrekking tot de vroegste geschiedenis van Broek dienen te worden beantwoord, staat vast, dat omstreeks 1200 reeds belangrijke ontginningen in dit gebied hebben plaatsgevonden. Ook uit toponymische overwegingen zou men ertoe kunnen concluderen dat te Broek reeds zeer vroeg bewoning is geweest: De waterloop ten noorden van Broek, genaamd "Hel-loop" zou voor wat betreft de naam "Hel", hetgeen tot aan de 13de eeuw "Noord" betekende, er op kunnen duiden dat de naam vanuit Broek gegeven werd.

2.110519121009

Uit de dikte van de in de loop der eeuwen door plaggenbemes-
ting opgebrachte zwarte grond (ongeveer 1 meter) zou men
kunnen afleiden dat te Broek reeds in de vroege middeleeuwen
landbouw moet zijn bedreven. Een en ander ondersteunt der-
halve het vermoeden dat de nederzetting Broek op een respec-
tabele ouderdom kan bogen. Ter nadere motivering van de be-
grenzing van het gezicht moge het volgende dienen. Bij de
omlijning is uitgegaan van de toestand in 1832, met als doel
Broek binnen een gebied te brengen waar door middel van
stedebouwkundige maatregelen bijzondere aandacht kan worden
bested aan het karakter van het totale historische aspect
in en in de directe nabijheid van Broek. De noordelijke
begrenzing is zodanig gekozen, dat de voormalige aldaar
gelegen hakhoutpercelen, die thans nog in restant aanwezig
zijn, een logische visuele beëindiging kunnen vormen. In het
westen vindt het gezicht een logische begrenzing langs de
voormalige voor dit nederzettingstype kenmerkende langrepel-
akkers. De oostelijke begrenzing is zodanig gekozen, dat een
zekere marge ontstaat tussen de kern van het te beschermen
gebied en de in de toekomst te realiseren weg ter plaatse
van het Eindhovens kanaal.

Door het opnemen van deze marge kunnen eventuele bouwactivi-
teiten langs de Broekstraat op verantwoorde wijze geregeld
worden. De zuidgrens wordt logischerwijze gevormd door het
Eindhovens kanaal.

Tenslotte zij opgemerkt, dat bedoelde bescherming niet een
bevrizing van het hier aangewezen gebied inhoudt, doch dat
er bij de voor dit gebied te treffen stedebouwkundige re-
geling naar gestreefd dient te worden aan het historische
karakter van Broek zoveel mogelijk recht te doen.